



تأثیر قصه گویی برافزایش خلاقیت و یادگیری مطالب و رفتارهای اجتماعی در دانش آموزان

محمد حسین قاسمی

لیسانس آموزش ابتدایی

<mailto:mohammad.h.ghasemi797@gmail.com>

۰۹۱۷۴۷۷۴۹۵۹

طیبه خسرویگ

دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی

دانشگاه فرهنگیان زینب کبری (س) کازرون

<mailto:tayebekhko961@gmail.com>

۰۹۱۷۰۶۱۰۱۰۹

چکیده :

فرایندیادگیری عمدتاً از دو طریق صورت میگیرد: نخست، ساز و کارهای غیر برنامه ریزی شده ای است که فرد در جریان زندگی اجتماعی خود از طریق جهان بینی کلی، ارزش ها، و فرهنگ پیرامون خود می آموزد. دوم، ساز و کارهای برنامه ریزی شده که فرد در جریان برنامه ها و روش های علمی و منظم خاصی آن را فرا می گیرد. در این راستا جستجوی راهکارهای آموزشی دیگر برای تأثیر گذاری در دانش، نگرش و مهارت افراد مورد نیاز است که در این میان، شیوه قصه گویی در نظام آموزشی قابل بررسی است (ولی پور، گرجی پستی، ۱۳۹۵). امروزه علاوه بر یادگیری رکن مهم دیگری که بسیار قابل توجه است، پرورش خلاقیت دانش آموزان می باشد. از آنجایی که مدیران آموزش و پرورش وظیفه رشد و پرورش خلاقیت کودکان را بر عهده دارند، برای نیل به این منظور باید در جهت استفاده صحیح و جهت دار از استعداد ها و توانایی های آن ها گام بردارند، بنابراین همواره در پی یافتن روش های جدید برای ارتقای خلاقیت کودکان هستند دو مورد از جذاب ترین و جدید ترین این روش ها، بازی و قصه گویی می باشد (رادبخش، محمدی فر، کیان ارثی، ۱۳۹۱).

مقاله حاضر مروری بر پژوهش های انجام شده در زمینه تأثیر قصه گویی بر خلاقیت و یادگیری مطالب و رفتارهای اجتماعی دانش آموزان بود. به این منظور مقاله های منتشر شده در پایگاه های داده ای فارسی بررسی شده است. و نتایج به دست آمده نشان داد، که قصه گویی به طور معناداری بر میزان خلاقیت و یادگیری دانش آموزان موثر بود. استفاده از قصه گویی حین آموزش مواد درسی باعث نهادینه شدن مطالب درسی و موجب افزایش خلاقیت دانش آموزان شده است.

واژگان کلیدی: خلاقیت، قصه گویی، یادگیری، اثربخشی

۱- مقدمه :

تمدن بشری مرهون اندیشه خلاق انسان بوده است و دوام آن بدون بهره گیری از خلاقیت، که عالی ترین عملکرد ذهنی آدمی قلمداد می شود، غیر ممکن است. در وضعیت کنونی خلاقیت نه تنها یک ضرورت، بلکه شرطی برای بقا به حساب می آید. بنابراین لازم است نظام آموزشی به تربیت و پرورش افرادی تأکید کند که به حل خلاق مسائل پیش بینی ناپذیر قادر باشند (قاسم زاده، ۱۳۸۱). قصه گویی در کشور ما سابقه ای دیرینه دارد. اما نفوذ وسایل ارتباط جمعی و علاوه بر آن، مسائل خاص حوزه های شهرنشینی، موجب شده که نقش قصه گویی در جامعه، به ویژه در نظام های آموزشی، کم رنگ شود. از سوی دیگر، قصه گویی به عنوان یک فن، شناخته نشده و در نظام آموزش و پرورش، جایگاه شایسته ای ندارد. بسیاری از علاقمندان به این فن، به تجارب خود متکی بوده و کمتر با روش های علمی این فن آشنایی دارند (ولی پور، گرجی پستی، ۱۳۹۵). زیپس (۲۰۱۷) بر این باور است که قصه، عامل آموزش خیال پردازی به صورت غیر مستقیم در کودک و نوجوان است که با ایجاد سوال در ذهن مخاطب



به او آموزش می دهد و وی به کمک آن حوادث را به هم می چسباند و واقعیت ها را کشف می کند. قصه گویی نه تنها کودک و نوجوان را در درک سنت ادبیات شفاهی و فهم گذشته یاری می دهد، بلکه به بزرگسالان فرصت می دهد، کودکان و نوجوانان را بدون این که به کتاب پایبند باشند به میدان تجربیات ادبی بکشانند. از روی میل و علاقه تصویرهای ذهنی و تجسم فکری کودک و نوجوان را جهت می دهد و به تخیل قصه گو و کودک و نوجوان دامن میزند.

مسئله مورد بررسی در این تحقیق میزان تاثیر قصه گویی بر خلاقیت و یادگیری مطالب و رفتارهای اجتماعی در دانش آموزان است. و انتظار می رود خواننده پس از مطالعه این مقاله با مفهوم قصه گویی آشنا شود، انواع قصه گویی را بشناسد و همچنین مفهوم یادگیری را بداند و بتواند به سوال های زیر پاسخ بدهد:

قصه گویی چیست و چگونه بر یادگیری تاثیر می گذارد؟
قصه گویی و تاثیر آن بر رفتار و سازگاری کودکان؟

۲- روش شناسی :

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش مروری است. جامعه پژوهش شامل مقاله هایی با کلید واژه های، سازگاری، قصه گویی، یادگیری و خلاقیت، در پایگاه داده های فارسی، نورمگز، سیویلیکا، علم نت و... بوده است. و نویسنده به بررسی این پیشینه های مرتبط پرداخته است.

۳- پیشینه پژوهش :

اگر بتوان تمام علل و عوامل پیدایش تمدن و فرهنگ انسان را کشف و تجزیه و تحلیل کرد، می توان به این نتیجه رسید که اساسی ترین آن ها "استعداد یادگیری" خاص در انسان است. به همین سبب در جهان امروز تقریباً همه ملت ها می کوشند تا از استعداد یادگیری خود، بیشترین استفاده را بکنند و میزان اطلاعات و تجارب خود را افزایش دهند (شعاری نژاد، ۱۳۵۱). پژوهش هایی چند در زمینه اثر بخشی قصه گویی بر کودکان و نوجوانان انجام شده است که یخشی از مهم ترین و مرتبط ترین آن ها مورد اشاره قرار می گیرد.

پژوهش های خارج از ایران

فیربن (۲۰۰۲ و ۲۰۰۵) در دو مطالعه مروری و در بررسی های حاصل از پژوهش های پیشین، به این نتیجه دست یافت که از روش قصه گویی می توان برای توسعه حس و رفتار همدلانه و نوع دوستانه توسط پزشکان و کادر درمانی بهره برد، وی دریافت که نتایج پژوهش های پیشین همگی حاکی از افزایش مهارت های اخلاقی (در این رابطه) و همچنین مراقبت های روحی و جسمی افراد، خصوصاً کودکان است. هیف و هاردی (۲۰۱۱) در مقاله ای با عنوان "یک داستان برای من بگوید: اکتشافی مفهومی در آموزش مراقبت های بهداشتی" ضمن اینکه بیان کردند که گرچه اهمیت قصه گویی را نمی توان به منزله پایه و اساس تجربیات بشری به خوبی ارزیابی کرد، ولی در نتایج خود این نکته را مورد اشاره قرار دادند که روایت شفاهی قصه ها علاوه بر مبتنی بودن بر رکن های سرگرمی و انتقال دانش، یکی از شیوه های برقراری ارتباط هستند که در آموزش مفاهیم بهداشتی نقش بسزایی دارند.

پژوهش های داخل ایران

سلیمان نژاد و سودی (۱۳۹۳) در مطالعه خود، تاثیر آموزش مهارت های اجتماعی از طریق قصه های قرآنی را بر کودکان ۴-۶ ساله آزمودند. یافته های آنان نشان از تغییرات معنی دار در مولفه های رفتار نوع دوستانه، رفتار های اجتماعی نامناسب، رفتار های تکانشی، رابطه با همسالان، برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن بود.

داداش زاده و پیر خائفی (۱۳۹۴) در پژوهشی توصیفی به روش علی مقایسه ای، اثر بخشی قصه گویی را بر افزایش هوش اجتماعی (با مولفه های پیشرفت تحصیلی و انگیزش پیشرفت) دانش آموزان دختر مقطع چهارم و پنجم ابتدایی سنجیدند، که نتایج نشان داد: قصه گویی روش موثری در افزایش هوش اجتماعی دانش آموزان است که می تواند به منزله روشی کار آمد و مطلوب در محیط های آموزشی مورد استفاده قرار گیرد.



یاعلی و گرجی (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی اثربخشی هوش اخلاقی به روش قصه گویی بر افزایش رفتار های نوع دوستی پسران پیش دبستانی شهرستان نجف آباد در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که آموزش هوش اخلاقی به روش قصه گویی در افزایش راه کارهای نوع دوستانه پسران پیش دبستانی مفید بوده است.

رضاپورمیرصالح و شاهدی (۱۳۹۶) با هدف تعیین میزان اثربخشی هوش اخلاقی مبتنی بر قصه گویی بر حالت های خلقی و رفتارهای یادگیری دانش آموزان دختر پایه دوم ابتدایی را مورد آزمایش قرار دادند. یافته ها نشان از بهبود همه حالت های خلقی (بعد هیجانی، فعالیت اجتماع پذیری، کمرویی و رفتارهای یادگیری) داشت که اثربخشی این شیوه را نشان می دهد.

جمع بندی مطالعات پیشین خارجی و داخلی این واقعیت را فرا روی ما قرار می دهد که قصه گویی به ویژه قصه گویی گروهی می تواند برای بسیاری از رفتارهای کودکان و نوجوانان نظیر کنش های فردی، رفتارهای اجتماعی، آموزش، کسب مهارت، تفکر انتقادی، تاب آوری، احساس شادمانی، اجتماع پذیری و نظایر آن اثر گذار باشد (باقریان، زارع، گل محمدیان، ۱۳۹۹).

۴- بحث درباره یافته ها

مفهوم و معنای یادگیری

در تعریف "یادگیری" می توان گفت که یادگیری، با تغییر و تعدیل رفتار در نتیجه تجربه است. یادگیری، به فرآیند ایجاد تغییر نسبتا پایدار در رفتار یا توان رفتاری که حاصل تجربه است گفته می شود و نمی توان آن را به حالت های موقتی بدن مانند آنچه که بر اثر بیماری، خستگی یا داروها پدید می آید نسبت داد (سیف، ۱۳۸۸).

از این رو، غالبا در بحث از یادگیری با آن نوعش توجه می کنم که در مدرسه و تحت شرایط خاص یاد می گیریم. بنابراین می توان عمل یادگیری را به سه حوزه کلی تقسیم کرد: (شعاری نژاد، ۱۳۵۱).

الف) یادگیری ابتدائی یا نخستین:

به آن نوع یادگیری گفته می شود که در نتیجه تحریک احتیاجات اولیه انجام می گیرد. مانند: یادگرفتن غذا خوردن، لباس پوشیدن، خود را از گرما و سرما مصون نگاه داشتن، و ... عواملی که شخص را به این نوع یادگیری وا می دارند.

ب) یادگیری ثانویه یا دومین:

در این نوع یادگیری، شخص، اصول خاصی را برای یادگرفتن به کار می برد. زیرا عواملی که او را به این یادگیری وادار می کنند اکتسابی هستند و شخص آنها را آموخته است. در این حوزه از یادگیری، شخص به ارزش های مسائل آموختنی متوجه می گردد.

ج) یادگیری اجتماعی:

نقش اجتماعی هر فرد، او را به یادگیری وا می دارد. پس در این حوزه از یادگیری، نخست، پاداش ها و کیفر های اجتماعی و دوم، رشد کودک از بچگی به بزرگسالی سبب می شود که او عادت هایی را کسب کند که در آینده احتیاج دارد. سوم این که همه کودکان در جامعه ای بزرگ می شوند که زبان خاصی برای خود دارد که ناچارند آن را یادگیرند تا بتوانند میان خود و افراد دیگر جامعه ارتباط و تفاهم برقرار کنند.

مفهوم خلاقیت

در فرهنگ روانشناسی سیلامی خلاقیت، همان تمایل و ذوق به ایجادگری است که در همه افراد و در همه سنین به طور بالقوه موجود است و با محیط اجتماعی، فرهنگی، پیوستگی مستقیم و نزدیک دارد (روبینسون، ۲۰۱۰). تورنس معتقد است خلاقیت عبارت است از فرایند احساس مشکلات و مسائل، اختلاف نظر درباره اطلاعات، خطا کردن در عناصر و عوامل اشیاء، و نیز حدس زدن و تشکیل فرضیه ها درباره این کمبود ها، ارزیابی و آزمایش این حدس ها و فرضیه ها، احتمالا اصلاح و آزمایش مجدد آنها و نهایتا مرتبط ساختن نتایج.

در جهان امروز پرورش خلاقیت یکی از محورهای اساسی نظام های آموزشی است و معلمان نقش بسیاری در رشد یا سرکوبی خلاقیت دانش آموزان دارند، روانشناسان پرورشی معتقدند معلمان می توانند شیوه های تفکر خلاق و راه تقویت توانایی های خلاقانه را به افراد و به ویژه کودکان و نوجوانان بیاموزند زیرا فرض براین است که کودکان دارای اشتیاق ذاتی برای کشف هستند که آموزش باید آن را تغذیه کند (قاسم زاده، ۱۳۷۳).

در گذشته، عقیده براین بود که خلاقیت یک موهبت الهی است و چیزی نیست که بتوان آن را پرورش داد و یا به دیگران منتقل کرد، اما اکنون دانشمندان عقیده دارند که خلاقیت ویژگی نیست که در اختیار افراد اندکی قرار گرفته باشد، بلکه همه انسان ها به نحوی آن را دارند (جلیلی،



(۱۳۸۹). تورنس به عنوان یکی از نامدارترین نظریه پردازان حوزه خلاقیت می گوید: "من در ۱۵ سال تجربه مطالعه و آموزش تفکر خلاق و کار با کودکان، شواهدی دیده ام که نشان می دهد خلاقیت را می توان آموزش داد" (بگتو، ۲۰۰۹). بنابراین توجه به پرورش خلاقیت در دانش آموزان دوره ابتدایی از جمله مسائل مهمی است که همواره مورد توجه متخصصان و صاحب نظران تعلیم و تربیت بوده و پیوسته از سوی آنان توصیه شده است.

امروزه روش های متنوعی برای افزایش خلاقیت کودکان به وجود آمده است، تکنیک های خلاقیت به عنوان ابزاری برای رشد خلاقیت و افزایش توان حل مسائل کمک شایانی به توان فرد در تمام مراحل خلاقیت و فرآیند حل مسئله می نماید. به عبارت دیگر هر یک از فنون خلاقیت، مرحله یا مرحله ای از فرآیند خلاقیت را تقویت می کنند (سیف هاشمی، ۱۳۸۳).

دو روش جدید کارآمد مؤثر بر خلاقیت، قصه گوئی و بازی می باشد. بازی یکی از بهترین و لذت بخش ترین فعالیت کودکان به شمار می رود. بازی به عنوان "کار" کودکان است (پاپلیکا، اولدز، ۲۰۰۲).

یکی دیگر از فعالیت های هنری قابل توجه در این زمینه بهره گیری از هنر قصه گوئی خلاق می باشد. منظور از قصه گوئی خلاق یک ارتباط دو جانبه و متقابل بین قصه گو و شنونده است که قصه گو با بهره گیری از فنون قصه گوئی و با تحریک قوه تخیل مخاطبان خویش و تأثیر متقابل، پیام خود را به شکل جدیدتری به شنوندگان انتقال می دهد (چمبرز، ۱۳۷۷).

مفهوم قصه گوئی و انواع آن

نخستین تعریف مکتوب از کاری که به شکل مبهم شبیه قصه گوئی است، در پاپیروس مصری معروف به "پاپیروس وستکار" است که در فاصله میان سلسله دوازدهم و هجدهم ثبت شده است (گرین، ۱۳۸۷). قصه گوئی، عبارت است از هنر یا حرفه نقل داستان به صورت شعر یا نثر که شخص قصه گو آن را در برابر شنونده زنده اجرا می کند (حجازی، ۱۳۸۴).

قصه نوعی روایت خواندنی یا شنیدنی است که در آن چگونگی روند تعامل و کنش مندی یک شخصیت با موضوعی بر اساس هدف، تحلیل، دیدگاه و نتیجه مورد نظر نویسنده یا قصه گو بیان می شود (همتی، ۱۳۸۹).

قصه و قصه گوئی را می توان از خدمات مهم مدارس، آموزشگاه ها و نیز کتابخانه ها به ویژه کتابخانه های عمومی و کودکان دانست که نقش مهمی در جذب مخاطبان ایفا دارد. واژه قصه از "قص" و "قصص" گرفته شده که به معنی پی جویی و در لغت به معنی حکایت و سرگذشت است و در اصطلاح به آثاری اطلاق می شود که در آن تأکید بر حوادث خارق العاده بیشتر از تحول و تکوین شخصیت ها و آدم هاست (هویدا، همایی، ۱۳۸۹). در تعریفی دیگر از آن گفته شده که قصه، ترکیبی خاص از نقل حوادث است که در خلال آن شخصیت ها رشد می کنند و عناصر اصلی به شیوه ای دقیقاً به یکدیگر مرتبط می شوند (ناظمی، ۱۳۸۵).

قصه گوئی یکی از هنر های مورد استفاده و عمومی در مهد های کودک است. قصه گوئی می تواند بر پرورش مهارت های سازگاران کودکان تأثیر زیادی داشته باشد. چینی فروشان (۱۳۸۵) معتقد است فطرت پاک کودکان موجب می شود که با شور و شوق زیادی به قصه ها گوش دهند و قصه گوئی مثل یک جریان هوای صاف و تمیز با رخنه به تار و پود روح آن ها آرامش آن ها را موجب می شود. در واقع، قصه ها با دعوت به خیر و خوبی، رفتار های جامعه پسند را در کودکان تقویت می کند و بدین گونه با کنترل هیجان های کودکان رفتار های سازگاران و خوب را در آن ها پرورش می دهد (سلیمانی، ۱۳۸۵).

انواع قصه گوئی

ردیف	قصه گوئی	شرح
۱	نقالانه	خلق و یا اجرای حکایت های شفاهی شاعرانه و نقل حوادث تاریخی (پلووسکی، ۱۳۶۴)
۲	قومی	اجرا در خانه، گردهمایی اجتماعی، خیابان و بازار ها (پولادی، ۱۳۸۷)
۳	مذهبی	داستان ها برای تشریح و ترویج مذهب (پلووسکی، ۱۳۶۴)
۴	تماشاخانه ای	قصه و حضور در محلی عمومی، اما سرپوشیده (حنیف، ۱۳۸۴)
۵	کتابخانه ای	اجرای قصه در کتابخانه برای کودکان (گرین، ۱۳۸۷)



۶	اردو	فضای اردوها (پلووسکی، ۱۳۶۴)
۷	دیجیتالی	تولید قصه به کمک ابزارهای دیجیتالی (پولادی، ۱۳۸۷)

قصه گوئی، یادگیری و هدف گذاری درسی مقطع ابتدایی

قصه گوئی در پیشبرد برنامه های آموزشی دارای جایگاه ویژه ای است، به گونه ای که تجربیات علمی را در اختیار مخاطبان قرار می دهد. از آنجا که قصه گوئی، با طبیعت کودکان و نوجوانان نزدیکی دارد. اهدافی که در راستای یادگیری و شیوه های آن مد نظر است با اهداف قصه گوئی در یک راستا قرار گرفته اند، استفاده از شیوه قصه گوئی در نظام آموزشی مقطع ابتدایی همگام با اهداف طرح درس در این مقطع، می تواند بریادگیری دانش آموزان در ابعاد مختلف (آموزشی، تربیتی، پرورشی، و ...) تاثیر بسزایی داشته باشد. موارد مشترک میان اهداف مورد نظر برنامه ریزان آموزشی مقطع و همسانی کتاب های کودکان (به عنوان نمونه، کتاب های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان) را می توان مورد توجه قرار داد (ولی پور، گرجی پشته، ۱۳۹۵).

با توجه به تاثیر های مثبت قصه گوئی خلاق، افلاطون اشاره می کند که: "پرورشی که روح اطفال به وسیله قصه ها به دست می آورند به مراتب بیش از تربیتی است که جسم آنها از طریق ورزش پیدا می کند" در جای دیگری میگوید: "ای کاش کودکان یونان، افسانه های ازوپ را همراه با شیر مادرشان یکجا می نوشیدند" (به نقل از اربابان اصفهانی و قافله کش، ۱۳۸۴).

یکی از وسایل موثر برای تربیت کودک قصه گوئی و داستان است داستان گوئی یک روش غیر مستقیم برای تربت کودک است و به دلیل علاقه کودک اهمیت خاصی دارد. قصه گوئی نقش بسزایی در رشد عاطفی و ذهنی کودک دارد. کودک را کنجکاو می کند تا با استفاده از قصه گوئی و داستان های خلاق یادگیری، بیاموزد. معلم در نقش یک قصه گوئی خوب می تواند مهارت خوب گوش کردن و مهارت زبانی کودکان را بالا برده و با خوب تلفظ کردن، استفاده از عبارات صحیح و اصولی و خوب بیان کردن، الگویی صحیح در اختیار قرار داده و تاثیر گذار باشد. قصه و قصه گوئی پدیده ای است که قدمتی طولانی دارد؛ آنچنان که هیچ قوم و ملت کهنی را نمی توان یافت که قصه ها و حکایت های مذهبی، حماسی و اجتماعی نداشته باشد. با وجود گذر زمان قصه و قصه گوئی همچنان می تواند فرزندانمان را در همه جوانب زندگی راهنمایی کند و با گسترش ذهن و تخیل آنان، تجربه های بسیاری را برایشان فراهم آورد. در قصه گوئی باید آداب و شیوه های قصه گوئی رعایت شود تا منجر به یادگیری و شیوه های خلاق در کودک شود (تاراس، اسفرم، غفاری نسب، ۱۴۰۱)

با کمک گرفتن از روش قصه گوئی می توان تغییرات شگرفی در زمینه یادگیری، سواد آموزی و خلاقیت کودکان ایجاد کرد (رایموند، ۲۰۰۸). کوتاه سخن اینکه رشد و پیشرفت خلاقیت از سال های پیش دبستانی و دبستان؛ در همان سال های حساسی که توسعه اجتماعی، روانی و فیزیکی کودک به حداکثر خود می رسد، شروع می شود. ولی برخلاف مسائل یاد شده، نظام آموزشی ما در گریز از سنت های اصیل و پرهیز از بکارگیری فعالیت های هنری در امر تعلیم و تربیت، از دستاوردها و نتایجی که جوامع پیشرفته از بکارگیری فعالیت های فوق نصیب خویش کرد، غافل مانده است (رادبخش و همکاران، ۱۳۹۱).

از خصوصیات مهم قصه ها می توان به این نکته اشاره کرد که آنها علاوه بر سرگرم کنندگی، دارای خاصیت مهم هیجان سازی هم هستند، که این امر بخش مهمی از یادگیری به شمار می رود. اگر در هنگام آموزش سرگرمی هم داشته باشند؛ برای یادگیری، بسیار بیشتر برانگیخته می شوند (باقریان و همکاران، ۱۳۹۹).

درام (۲۰۱۳) در تبیین تاثیرات قصه گوئی، این اثر بخشی را اینگونه برمی شمرد: داستان ها باعث تغییر در عملکرد فرد می شوند، مراقبت از شخصیت را بهتر می کنند و می توانند منجر به بهبود خصیصه های منفی شوند، گوش دادن به قصه های طبیعی منجر به درک بیشتر هم نوع و همدلی با آنان می شود. کودکان با دیدن کسانی که رفتار های تحسین برانگیز دارند و گوش دادن به سخنان آنان از طریق بازخورد، به ارزش اعمال و رفتار به خوبی پی برده و درصدد افزایش سازگاری و کارایی خود در محیط برآیند.

گسترش محدوده های فکری دانش آموزان

دانش آموزان اغلب با فرهنگ، آداب و رسوم کشور های مختلف آشنایی ندارند و با مردم آنها رو به رو نمی شوند اما با گفتن قصه هایی از فرهنگ، آداب و رسوم کشورهای مختلف می توان ذهن دانش آموزان را نسبت به مکان ها و مردمانی که در سرزمین های دیگر زندگی می کنند، باز کرد.



قصه گو سعی می کند تا با گفتن قصه های مربوط به دیگر کشورها، سطح درک و فهم او را افزایش داده و محدوده فکری او را نسبت به جهان گسترده تر کند (ولی پور، گرجی پستی، ۱۳۹۵).

از نظر سلیمانی و اکبری (۲۰۱۳) داستان ها حکم وسیله ای را دارند که کودک توسط آن در موقعیتی هیجان انگیز قرار می گیرد و باعث می شود تا حدودی مشکلات و خطرات اجتناب ناپذیر در زندگی آینده خود را تجربه کند و سپس آن ها را برای مقابله و رویارویی با مشکلات و خطرات اجتناب ناپذیر در زندگی آینده خود را تجربه کند و سپس آن ها را برای مقابله و رویارویی با مشکلات آموزش می دهد؛ بدین ترتیب کودک در شرایطی خوشایند در مورد جهانی که قرار است در آن مسولیت هایی بر عهده بگیرد باید ها و نباید ها را می آموزد. از دیگر تاثیرات قصه ها، درگیر کردن حس تفکر انتقادی کودک است که موجب کمک به شناخت رابطه بین یک تصمیم و نتیجه آن می شود (اگوستو، ۲۰۱۶). فعال شدن این حس در کودک باعث می شود که پیام های اخلاقی قصه را بسیار واضح تر دریابد و سعی در به کار گیری آن به وسیله حس همانند سازی داشته باشد (هاتر، ۲۰۱۷). همانند سازی احساسی که به واسطه آن کودک با قهرمانان قصه همزاد پنداری کرده، خود را به جای آن ها می گذارد و سعی می کند خود را در آن شرایط تصور کند و بفهمد که اگر جای آنها بود چگونه با مسائل برخورد می کرد (بریتیتسیس، زیاناس، ۲۰۱۵).

آلیسون (۲۰۰۷) نیز در مورد فواید قصه و قصه گویی معتقد است قصه گویی واسطه بیان تجربیات مشترک می باشد؛ این امر کمک می کند تا کودکان با شخصیت های اصلی داستان همدلی کنند؛ در شادی هایشان شاد و برای بدقابالی هایشان غمگین شوند. از طرفی بسیاری از انسان ها در زندگی روزمره امکان کسب همه تجربه های واقعی را ندارند، به همین دلیل، قصه ها می توانند این کمبود را جبران کنند و در به کار گیری اش جهت آموزش های تربیتی مفید باشند (کیلیک، بافی، ۲۰۱۲). بدین ترتیب می توان چنین استدلال کرد که قصه گویی می تواند به عنوان ابزاری متناسب و تاثیر گذار بر بهبود روحیات و رفتار کودکان محسوب شود که باید از اوایل کودکی به شیوه آموزش های غیرمستقیم از آن بهره گرفت (باقریان و همکاران، ۱۳۹۹).

بازی و قصه گویی طرح موضوعات بحث برانگیز در جلسات بحث گروهی سطح علاقه و نتیجه میزان مشارکت یادگیرندگان در فعالیت گروهی را افزایش می دهد و محیط یادگیری و پرورش فکری کودکان را از حالت خشک و آمرانه و معلم محوری جدا کرده و مولد تفکر خلاق می شود. همچنین برای آنها رویا سازی و بازی کردن یک نياز ذاتی محسوب می شود و نقش تقویت درونی را برای او ایفا می کند (مک آدام، ۲۰۰۸). بازی و قصه گویی یک روش فعال برای پرورش قوه خلاقیت و بالا بردن سطح تفکر شناختی محسوب می شود زیرا سطح دانش آموز و یادآوری برای کامل کردن یک داستان ناتمام یا ساختن یک داستان جدید کافی نیست و نیاز است دانش آموز دست به ترکیب آموخته ها و رویاها بزند. همچنین با ارزشیابی مفید بودن یا تناسب داشتن افکار خود با محتوای داستان و کنکاش برای ربط دادن آن افکار پردازد و به دنبال راه های نو برای آن باشد (پتر، ۲۰۱۰).

۵- نتیجه گیری :

واقعیت این است که قصه گویی به طور ناخودآگاه، ذهن را درگیر می کند چرا که قصه گویی، نوعی آزادی عمل، نشاط، صمیمیت و پرهیز از اجبار در آن دیده می شود. بنابراین، شیوه قصه گویی در یادگیری می تواند در گسترش گنجینه لغات، کم کردن فاصله خواندن و درک مطلب (حنیف، ۱۳۸۴) درک حقایق و تجارب زندگی، آشنایی با ادبیات و فرهنگ اقوام و ملل (غنی، ۱۳۷۴) افزایش مهارت گوش سپردن، تمرین تصویر سازی (گرین، ۱۳۷۸) برانگیختن حس کنجکاوی، تقویت شعور اجتماعی، (زایپس، ۱۳۸۹) رشد و پرورش نیروی تخیل کودکان (پولادی، ۱۳۸۷) آشنایی با صفات پسندیده و بیزاری از کار های ناپسند (پشت دار، ۱۳۷۶) نقش داشته باشد.

سهیم کردن کودکان در فراورده های تخیلات انسان که در طول تاریخ و در قالب قصه گویی تبلور یافته و به گوهر های یگانه فرهنگی بدل شده است، در پرورش خلاقیت کودکان بسیار موثر است. یکی از علل اساسی این امر آن است که قصه ها محصول ذهنیت جمع هستند و آن ها به صورت شفاهی خلق و نقل می شوند و کودکان در هر بار شنیدن و بازگویی می توانند متناسب با نیاز های خودشان در آن ها تغییر به وجود آورند و آرمان ها، آرزو ها و ایده های خود را در قالب قصه ها بیان کنند و امید به تغییر و تحول داشته باشند (رادبخش و همکاران، ۱۳۹۱).

قصه گویی نوعی بحث و برون ریزی افکار و اندیشه ها می باشد و همچنان که در این پژوهش و پژوهش های گذشته خاطر نشان شده است از راه گفتن کلید واژه هایی برای قصه گویی و تمام کردن یک قصه ناتمام دانش آموزان به کنکاش ذهنی می پرداختند و هر دانش آموز رويا ها و اندیشه های خود را به صورت عملیاتی درآورده و بازخورد می گرفتند و علاوه برآن هر دانش آموز با شنیدن داستان و قصه های ساخته شده توسط هم کلاسی های خود شیوه های تفکر بدیع و خلاق تر از تفکر خود را می آموزد. به علاوه با ساخته شدن داستان و قصه و بیان آن بازخوردهای راهبردی و هموارکننده مسیر تفکر از طرف پژوهشگر به آن ها داده می شد (گرین، ۲۰۱۱).



بنابراین قصه گویی توانست رفتارهای کودکان را در زمینه های، احترام به دیگران، شرکت در کار گروهی، ارتباطات اجتماعی موثر، کنترل خشم، رعایت حقوق دیگران و ابراز علاقه و مهربانی اصلاح و تقویت کرد و آن ها را برای یک زندگی سازگارانه آماده کنند. این یافته نظرات متخصصان قصه گویی از جمله رحماندوست (۱۳۸۱)، اریکسون (۱۳۸۲)، چینی فروشان (۱۳۸۵) و سلیمانی (۱۳۸۵) را، مبنی بر تاثیر قصه گویی بر آرامش روانی کودک و سازگاری بهتر او با محیط تایید کرد. همچنین با استناد به نظریه یادگیری اجتماعی _ شناختی بندورا (۱۹۷۲)، می توان نتیجه گرفت که، کودکان با الگو برداری و همانند سازی با رفتار قهرمانان قصه ها و قضاوت درباره رفتار خود، را اصلاح کردند. طبق این نظریه، کودکان در هنگام قصه گفتن، تخیل خود را با واژه ها و شخصیت قصه ها همسو و هماهنگ می شود و بدین ترتیب رفتار هایی را برمیگزینند، که احترام و تشویق اجتماعی را به دنبال دارد.

منابع

- اربابان اصفهانی، مرضیه. قافله کش، مینا. (۱۳۸۴). استفاده از فرآیند مشاوره به منظور دستیابی به اهداف تعلیم و تربیت. تهران: انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
- اریکسون، میلتن، (۱۳۸۲). قصه درمانی، ترجمه مهدی قراچه داغی، تهران، دایره
- باقریان، حدیث. زارع، امین. گل محمدیان، محسن. (۱۳۹۹). اثربخشی قصه گویی بر آموزش هوش اجتماعی کودکان پیش دبستانی شهرستان کرمانشاه. کتابخانه مرکزی استان قدس رضوی. کتابداری و اطلاع رسانی، ۱۳۹۹، دوره ۲۳، شماره ۴، شماره پیاپی ۹۲، صص. ۱۷۲-۱۵۵
- پشت دار، علی محمد. (۱۳۷۶). قصه گویی و نمایش خلاق، تهران، دانشگاه پیام نور
- پلووسکی، آن. (۱۳۶۴). قصه گویی در خانواده، ترجمه مصطفی رحماندوست، تهران، مدرسه
- پولادی، کمال. (۱۳۸۶)، رویکردها و شیوه های ترویج خواندن، تهران، موسسه فرهنگی و پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان
- تاراس، مرداس. اسفرم، ذبیح الله. غفاری نسب، یدالله. (۱۴۰۱). قصه گویی و روش های افزایش یادگیری دانش آموزان به کمک داستان های کودکان. پنجمین همایش بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی
- تورنس، ای. پال. خلاقیت. مترجم حسن قاسم زاده. (۱۳۸۱). تهران، نشر دنیای نو
- تورنس، پ. استعداد ها و مهارت های خلاقیت. مترجم حسن قاسم زاده. (۱۳۷۳). تهران، انتشارات دنیای نو
- جلیلی، مهراب. (۱۳۸۹). بررسی رابطه شغلی و میزان خلاقیت مدیران آموزشی. پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی
- چمبرز، دیویی. قصه گویی و نمایش خلاق. مترجم ثریا قزل ایاغ. (۱۳۷۷). تهران، انتشارات مرکز دانشگاهی
- چینی فروشان، محسن. (۱۳۸۵). قصه زندگی ویژه نامه دهمین جشنواره قصه گویی کشوری، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان تهران.
- حجازی، بنفشه. (۱۳۸۴). ادبیات کودکان و نوجوانان، تهران، روشنگران و مطالعات زنان
- حنیف، محمد. (۱۳۸۴)، قصه گویی در رادیو و تلویزیون، تهران، سروش
- داداش زاده، سپیده. پیرخائفی، علیرضا. (۱۳۹۴). بررسی اثر بخشی استفاده از روش های قصه گویی بر افزایش هوش اجتماعی دانش آموزان دختر مقطع چهارم و پنجم ابتدایی در سال ۹۰-۹۱. آموزش و ارزیابی، ۲۹، ۲۱-۳۰.
- رادبخش، ناهید. محمدی فر، محمدعلی. کیان ارثی، فرحناز. (۱۳۹۱). اثربخشی بازی و قصه گویی بر افزایش خلاقیت کودکان
- رحماندوست، مصطفی، (۱۳۸۱). قصه گویی، اهمیت و راه و رسم آن، تهران، رشد
- رضاپورمیر صالح، یاسر. شاهدی، سمیه. (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش هوش اخلاقی به شیوه قصه گویی بر بهبود حالت های خلقی و رفتار های دانش آموزان دختر دوره ابتدایی. فصلنامه روان شناسی کاربردی، ۱۱(۲)، ۱۹۴-۱۷۵
- زایس، جک. (۱۳۸۹). هنر قصه گویی خلاق، ترجمه، مینو پرنیانی، تهران، رشد
- سلیمانی، تقی. (۱۳۸۵). زیباترین قصه جهان، ویژه نامه دهمین جشنواره قصه گویی کشوری، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان تهران.
- سلیمان نژاد، اکبر. سودی، حورا. (۱۳۹۳). بررسی تاثیر آموزش مهارت های اجتماعی از طریق قصه های قرآنی بر کودکان. روانشناسی و دین، ۷(۲)، ۸۱-۹۷
- سیف، علی اکبر. (۱۳۸۸). روان شناسی پرورشی نوین، تهران، دوران.



سیف هاشمی، فخرالسادات. (۱۳۸۳). رابطه خلاقیت و ویژگی های شخصیتی دانش آموزان دبیرستان های تهران. مجله نوآوری های آموزشی، ۳(۷)، ۱۲-۲۴.

شعاری نژاد، علی اکبر. (۱۳۵۱). روان شناسی تربیتی (یادگیری) و روان شناسی نوجوانی، تهران، شرکت سهامی کتاب های جیبی.

غنی، رضا. (۱۳۷۴). اصول قصه گوئی، مشهد، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

گرین، الین. (۱۳۸۷). هنر و فن قصه گوئی، ترجمه طاهره آدینه پور، تهران، ابجد

ناظمی، یحیی. (۱۳۸۵). ادبیات کودکان. چاپ اول. تهران، چاپار.

همتی، اسماعیل. (۱۳۸۹). تمرین خلاقیت. تهران، انتشارات قطره، چاپ اول.

هویدا، رضا. همایی، رضا. (۱۳۸۹). تاثیر قصه های قرآنی بر هوش هیجانی کودکان. مطالعات تربیتی و روان شناسی. ۱۱(۱)، ۷۱-۶۱

ولی پور، جعفر. گرجی پشته، مرضیه. (۱۳۹۵). فراتحلیل قصه گوئی بر میزان یادگیری دانش آموزان مقطع ابتدایی. فصلنامه پژوهش های برنامه ریزی آموزشی و درسی، سال ششم، شماره اول، بهار و تابستان.

یاعلی، فاطمه. گرجی، یوسف. (۱۳۹۵) بررسی اثر بخشی هوش اخلاقی به روش قصه گوئی بر افزایش رفتار های نوع دوستی پسران پیش دبستانی شهرستان نجف آباد در سال تحصیلی ۹۵-۹۴. پنجمین همایش ملی روانشناسی، مشاوره و مددکاری اجتماعی، خمینی شهر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر.

Agosto, D. C. (2016). Why storytelling matters: unveiling the literacy benefits of storytelling Child Libr, 14(2), 21-26.

Bandura, A. (1973). Aggression: A social learning analysis, Englewood cliffs, Prentice Hall.

Beghetto. R. A. (2009). Does creativity have a place in classroom discussions? Prospective teachers' response preferences. Thinking Skills and Creativity, 2(1). 1-

Bratitsis, T., & Ziannas, P. (2015). From early childhood to special education: interactive digital storvelling as a coaching approach for fostering social empathy. Procedia Comput Sci, 67, 231-240

Drumm, M. (2013). The role of personal storytelling in practice. IRISS, 1-16, pdf.

East L.. Jackson, D., O'Brien, L., & Peters, K. (2010). Storytelling: an approach that can help to develop resilience. Nurse Researcher, 17(3), 17-25. [http://www.uws.edu.au/_data assets/pdf_file/0019/132715/Storytelling.pdf](http://www.uws.edu.au/_data/assets/pdf_file/0019/132715/Storytelling.pdf).

Fairbairn, G. J. (2002). Ethics empathy and storytelling in professional development. Learning in health and social car. (1)1, 22-32

Fairbairn, G. J. (2005). Storytelling, ethics and empathy. The International Journal of Communication Ethics. (2)3, 48-55

Green. (2011). Home. Schoo and Pasroom: Trainino grounds for adult gender roles.sex Roles. 26. 1293147

Haigh, C., & Hardy, P. (2011). Tell me a story - a conceptual exploration of storytelling in healthcare education. Nurse Education Today, 31, 408-411.

Hutter Y. (2017). Ethics and aesthetics in jonaslüscher's barbarian spring. Primerjalna, knjizevnost , 40(2). 149-163

Killick, S., & Boffey, M. (2012). Building relationships through storytelling. England: The



Fostering Network Wales, 12-48.

MacAdam. R. (2008). Transitionine towards creativity and innovation measurement in

SMES. Creativity and Innovation management, 13(2). 126-139.

Papilia. D. Olds. S. (2002). A child's world New York McGraw- n

Peter. 3. 010. A short-term longitudina study o children's plaveround games in primary school: Implication's
for adjustment to school and social adjustment in the OSA another. Social Develonment 13013• 107.123

Raymond, S. (2008). Digital Storytelling in the classroom New Media Pathways 10 Literacy, Learning, and
Creativity. Computers and Composition, 25(4), 449-452

Robinson..R. OO.cocates Dictionary Definitions Creativity. OnlineJournal of workforce Education and
Devcionment. Volume lleissue 2 - Summer.